

Decentralisatie in de praktijk

Gebiedspartijen zoeken elkaar op nu de rijksoverheid op afstand staat

Provincies zijn tegenwoordig verantwoordelijk voor het natuurbeleid. In sommige provincies is daarmee niet zozeer het beleid op z'n kop gezet, maar wel de manier van werken. Dat blijkt bijvoorbeeld uit Overijssel waar volgens gedeputeerde Hester Maij, partijen voorheen lijnrecht tegenover elkaar stonden, maar nu zelfs elkaars werk doen.

Met het Natuurpact in 2013 is een belangrijke stap gezet in de decentralisatie van het natuurbeleid van Rijk naar provincies. Tientallen jaren stond de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) centraal in het Nederlandse natuurbeleid. Ook het netwerk van betrokken partijen, met centrale rollen voor het Rijk, de provincies en de terreinbeherende organisaties, was relatief stabiel. De afspraken over de decentralisatie van het natuurbeleid, vastgelegd in

Gedeputeerde Hester Maij.

het Bestuursakkoord Natuur en het Natuurpact, markeren echter een keerpunt van dit beleid. Met de decentralisatie zijn de provincies verantwoordelijk geworden voor het natuurbeleid en in het Natuurpact hebben het Rijk en de provincies afspraken gemaakt over de financiering en ambities van het Nederlandse natuurbeleid tot 2027. Maar wat betekent deze verandering precies voor een provincie of voor een natuurbeheerder? En voor de rentmeesters die bij hen in dienst zijn?

Laten we als voorbeeld de provincie Overijssel nemen. Een provincie waar natuur lange tijd een heikel punt was: natuurbeschermers stonden lijnrecht tegenover de landbouw, en die stonden weer haaks op wat de overheden wilden. Kortom een impasse waarbij zowel de landbouw, als de natuur als ook de recreatie geen baat bij hadden. Hester Maij is gedeputeerde met natuur in haar portefeuille. Volgens haar is er de afgelopen paar jaar veel veranderd en dat was zonder de decentralisatie waarschijnlijk niet gebeurd. "Juist vanwege de impasse, waar niemand beter van zou worden, hebben we met alle gebiedspartijen een overeenkomst gesloten onder de noemer 'Samen werkt beter'. We hebben afgesproken dat we elkaar niet meer verrassen met rechtszaken, aankopen of onverwachte standpunten. We overleggen alles en hebben een gezamenlijke opgave op het gebied van landschap, natuur, landbouw, water, recreatie. We hebben elkaar nodig om die te bereiken."

Economie en ecologie

De provincie Overijssel heeft zoveel mogelijk het oude rijksbeleid overgenomen, maar schrijft inmiddels wel een eigen natuurvisie die een plek krijgt in de provinciale omgevingsvisie. Maij: "In de visie staat een aantal thema's centraal die we hebben gedestilleerd uit gesprekken met partners en uit enquêtes onder burgers. We gaan ons in Overijssel richten op het thema economie en ecologie, op de vraag hoe mensen zich kunnen verbinden met natuur en op de vraag hoe we ons landschap zo aantrekkelijk mogelijk houden. Bovendien willen we natuur dichtbij de mensen brengen en zorgen dat kinderen in aanraking komen met natuur. Deze ambities zijn boven komen drijven toen we ons als 'tussenoverheid' afvroegen hoe wij iets extra's kunnen bieden ten opzichte van een rijksoverheid die letterlijk en figuurlijk op grotere afstand stond. Deze thema's hebben we samen geformuleerd en partners hebben zich uitgesproken om hier samen aan te gaan werken." De nieuwe manier van werken is volgens Maij veel effectiever omdat alle partijen achter de gemeenschappelijke doelen staan. "We hebben de diverse opgaven voor onze 24 Natura 2000-gebieden verdeeld onder de partijen. De LTO is trekker van een aantal projecten, maar ook de provincie, Staatsbosbeheer, Landschap Overijssel en het Waterschap Vechtstromen. De gebiedsopgaven hebben we heel duidelijk omschreven en die opgaven gaan we realiseren, hoe dan ook. Daar hebben we veel geld voor gereserveerd. En omdat de partijen achter de opgaven staan, blijkt het ook in de praktijk goed uit te werken. Ondernemers zien de noodzaak, willen meedenken, zien natuur als een kans en helpen mee met realiseren daarvan. En terreinbeheerders zien dat ze hun doelen alleen kunnen bereiken als de landbouw bereid is om mee te werken."

'O'-woord

De partners werken in Overijssel met de participatieladder. Dat wil zeggen dat er bij een natuuropgave eerst gekeken wordt of de huidige eigenaar de opgave kan realiseren. Zo niet, dan is een volgende optie of iemand anders dat kan doen, of weer een trede hoger, of iemand de grond zou moeten aankopen. Waar mogelijk koopt Overijssel agrarische grond op om in te zetten als ruilgrond voor boeren in Natura 2000-gebieden. De eventuele laatste stap is onteigening. Overijssel is een van de weinige provincies die hardop dit 'O'-woord durft uit te spreken. Maij: "Ik zie het instrument onteigening zeker niet als drukmiddel, maar het vloeit voort uit de wet dat onteigening verplicht is als je de internationale doelstellingen anders niet bereikt. Maar ik heb geen enkele aanwijzing dat we ergens zouden moeten gaan onteigenen. Dat is helemaal niet aan de orde, juist omdat de samenwerking momenteel zo goed gaat en we in alle gebieden met boeren in gesprek zijn en hen maatwerk bieden."

Bodemgezondheid

Jacob van Olst is directeur bij Landschap Overijssel, een van de 'Samen werkt beter'-partners. Ook voor zijn organisatie heeft de decentralisatie grote impact. "Simpelweg zou je kunnen zeggen dat wij enkele jaren geleden nog de platte hectare-kopers waren. Maar die focus op aankoop hebben we grotendeels verlaten. Ons doel is nu het realiseren van een gezond en aantrekkelijk landschap. We zoeken nu echt naar mogelijkheden om daar aan te werken. Soms betekent dat hectaren aankopen, maar lang niet altijd. Neem de bodemgezondheid. Je merkt dat we langzaam maar zeker door een kritisch punt zakken en er echt minder bodemleven is, minder mineralen, sporenelementen en dat dit effect heeft op de gehele ecologie. Dus niet alleen in natuurgebieden is dat een probleem, maar ook in de landbouw. Wij voelen ons daar verantwoordelijk voor en dus gaan we met onze boeren, onze pachters in gesprek. Want zij merken net zo goed dat de opbrengsten minder worden door

Directeur van Landschap Overijssel Jacob van Olst.

een afnemende bodemgezondheid."

Deze nieuwe manier van werken, heeft voor de rentmeesters bij zowel de provincie als voor Landschap Overijssel gevolgen. Kreeg een rentmeester van de provincie vroeger nog een schouderklopje als hij een snelle aankoop deed voordat andere capers op de kust dat in de gaten hadden, nu is de rentmeester veel meer de persoon die met de andere partijen overlegt. Jacob van Olst: "Voorheen was het gesprek met de provincie er een over geld: waar kunnen we welke grond kopen. Nu is het werk van een rentmeester veel maatschappelijker: hij zal met allerlei partners het gesprek moeten aangaan om zaken geregeld te krijgen. De rentmeester voelt zich verantwoordelijk voor het hele gebied, hij is omgevingsbewust en signaleert ontwikkelingen die goed of juist slecht gaan. Hij zal met de pachters gaan kijken hoe de bodemgezondheid weer op peil kan komen. Maar ook kijken we tegenwoordig anders aan tegen het selecteren van boeren voor onze pachtgrond. We stellen andere eisen aan de pachters en gaan als partners onderzoeken hoe bepaalde terreinen het beste gebruikt kunnen worden door de agrariër."•

Samen werkt beter

Op 29 mei 2013 ondertekenden vijftien Overijsselse organisaties het akkoord 'Samen werkt beter'. Daarmee zetten zij zich gezamenlijk in om de economie en ecologie de komende periode te versterken en nieuwe kansen te creëren door samenwerking en vernieuwing. Als gelijkwaardige partners dragen zij een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor een juiste balans tussen landbouw, industrie, recreatie en infrastructuur enerzijds en anderzijds natuur, biodiversiteit, water, landschap en cultuurhistorie. Natuur, water en landschap zijn belangrijk voor een goed vestigingsklimaat voor wonen, werken en recreëren. Een sterke economie is een belangrijke drager van natuur, water en landschap.